

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ФАКУЛТЕТ "МАТЕМАТИКА И
ИНФОРМАТИКА"

ДИПЛОМНА РАБОТА

Оптимизиране на транспортната
мрежа в град Пловдив

Дипломант:

Венелин ВЪЛКОВ
фак. № 0901261093

Научен ръководител:

гл. ас. д-р Ангел ГОЛЕВ
кат. „Компютърни технологии“

03. 07. 2012 г.

Съдържание

1	Въведение	4
2	Използвани технологии	7
2.1	Lua	7
2.2	Moai	10
3	Създаване на системата	13
3.1	Проучване	13
3.2	Моделиране	23
3.3	Реализация	31
4	Ръководство на потребителя	35
5	Заклучение	36
A	Използвани съкращения	41

Списък на фигурите

3.1	Модел на симулационната система	25
3.2	Клас диаграма на симулационната система	33

Списък на алгоритмите

3.1	Итеративна процедура за изчисление на функцията за промяна на състоянието	29
3.2	Засичане на изминало време в симулацията	34

Глава 1

Въведение

Искали ли сте да прекарате повече време с детето си на закуска, да се приберете по-рано от работа и да прекарате време с любимия човек или да излезнете с приятели? Може и да поспите повече, разбира се. Колко хубаво би било това да е правило, вместо изключение. Всеки пловдивчанин, използващ пътната мрежа на града, губи средно около 60 мин. на ден в трафика. Би било добре това време да бъде прекарвано по друг начин.

Цел Целта на дипломната работа е да предложи начин за намаляне на времето прекарано в пътната мрежа на град Пловдив с 10%.

Изисквания

- цената за използването на градската мрежа трябва да остане същата или да е по-ниска
- повишаване на комфорта и спокойствието при използването на градската мрежа
- увеличаване печалбите на превозващите компании
- намаляне на вредните емисии във въздуха
- намаляне на броя катастрофи

Постигане на целта За постигане на целите на дипломната работа, спрямо поставените изисквания, се разглеждат -

- модерни технологични решения в подобни ситуации
- създаване на симулация за намиране на критичните точки от транспортната мрежа и тяхното оптимизиране
- за получените резултати се анализират за да се получи частично или пълно решение на проблема

Целеви групи Хора, които използват транспортната мрежа, през най-натоварените часове на денонощието. Важно за всеки от участниците е бързото достигане на съответна точка от града, без това да пречи на личното им здраве и комфорт.

Желан резултат Работата може да се сметне за успешна, ако се постигне намаляне на прекараното време в транспортната мрежа с 10%.

Задачи

- Проучване върху методите за изграждане на симулации
- Избор между съществуваща и специализирана за целта система
- Избор на програмен език
- Програмиране на самата система
- Провеждане на симулации

Структура Настоящата дипломна работа се състои от:

Въведение Обосновка на проблема, поставяне на конкретна цел, изисквания, целеви групи и желан резултат

Използвани технологии Описание на използваните технологични средства

Създаване на системата Разглеждат се основни концепции при създаването на компютърна симулация. Архитектура. Създаване на системата.

Ръководство за използване Как се работи със системата.

Заклучение Наблюдения върху получените резултати и дискусия. Постигнати ли са поставените цели и къде е имало проблеми. Какво може да бъде развито в бъдеще.

Глава 2

Използвани технологии

2.1 Lua

Lua е малък скриптов език, който кара да се усмихнеш, когато го използваш. Според авторите му той е: ¹

- Бърз
- Лек
- Лесен за вграждане (embeddable)
- Доказан

Той е напълно безплатен за употреба. Разпространява се под *MIT*² лиценз. Доказал се е като добър избор за скриптов език за множество комерсиални игри³.

Автори на езика са Roberto Ierusalimschy, Waldemar Celes и Luiz Henrique de Figueiredo. Те разработват езика в университета PUC-Rio⁴, като част от нуждите за тяхната група от технологии за компютърна графика.

Името на езика идва от португалската дума Lua, която означава “Луна”.

¹<http://www.lua.org/about.html>

²<http://www.opensource.org/licenses/mit-license.php>

³http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Lua-scripted_video_games

⁴<http://www.puc-rio.br/index.html>

Езикът е разработен като инструмент за вътрешна разработка на софтуер, но по-късно е бил използван в няколко комерсиални проекти около света. В момента е най-широко разпространен в индустрията отговорна за създаване на игри. [Jerusalimschy]

Lua е смесица между обектно-ориентиран, функционален и програмиране свързано с данни (data-driven development) подход към създаването на програми. Има лесен за научаване синтаксис и сравнително малък брой концепции.

Имплементиран е като библиотека за програмния език C^5 . Поради тази причина, той няма концепция за “основна програма” (main program). Нуждае се от приемник (host), който извиква различни части от код, написан на *Lua*.

С помощта на C функции, *Lua* може да бъде пригоден за работа в различни, непредвидени от авторите му, области и споделя вече съществуващия синтаксис.

Lua има дългогодишна история, като вграден скриптов език използван в игрите. Производителността му е далеч по-добра от други скриптов езици, дори без имплементация на Точно на време компилатор(Just in time compiler) (ТВК). Написан е на *ANSI C* и е изключително лесно да се създаде връзка със съществуващи библиотеки на C и $C++$. Това става чрез указатели към функции, които нямат нужда от скъпа сериализация на параметрите, между *Lua* и C .

Lua предоставя високо детайлен контрол върху управлението на оперативната памет. Включва се постепенен Събирач на боклука(Garbage Collector) (СБ), който може да бъде настройван или напълно изключван в важни за игрите моменти. Всичко споменато по-горе, заедно с възможността за създаване на богата логика, необходима за модерните игри, прави *Lua* добър избор дори и за най-тежките екшън игри.

2.1.1 Концепции

Lua е динамично типизиран език (dynamically typed), което означава, че само стойностите имат тип.

Има концепция за прихващане на грешките, която много се доближава до

⁵[http://en.wikipedia.org/wiki/C_\(programming_language\)](http://en.wikipedia.org/wiki/C_(programming_language))

тази на изключенията от езици като C++ и Java.

Езикът предоставя и съвместни програми (coroutines). Съвместна програма в *Lua* представлява изпълнение на независима нишка.

Използването на класове в *Lua* е малко по-интересно в сравнение с езици като *C* и *Java*. То по-скоро напомня на прототипното наследяване в *JavaScript*⁶. Не се предоставят класове, всичко което разработчика вижда е по-лесен синтаксис за разработката на подобни на обектно-ориентирани системи. *Lua* не предоставя възможност за скриване на информация, т.е. всичко е в един "клас" е достъпно от всеки.

Възможно е създаването на наследяване, нещо което отново не се поддържа директно от езика. Проста имплементация би търсела несъществуващите полета на текущия обект в друг, предварително зададен от програмиста. [Figueiredo] Това позволява на всеки разработчик да създаде свой, собствен стил на писане на класове. Това може да е добро и лошо нещо.

2.1.2 Имплементация

Lua използва една от първите регистрови виртуални машини в своята имплементация. Така се избягва необходимостта от неколкостепенното вмъкване и премахване на стойности, което е необходимо при стек-базираните виртуални машини. Средният брой изпълнени инструкции, при използване на регистрови виртуални машини, е с 47% по-малко от този при стековите такива. [Khan]

За разлика от много други езици, *Lua* не предоставя масиви. Предоставени са "таблици", които са асоциативни и могат да бъдат използвани подобно на масиви. Езикът използва методи за засичане на това дали една таблица е използвана като масив. Ако случаят е такъв, то имплементацията на езика създава истински масив, за да оптимизира изпълнението на програмата.

Предоставят се анонимни функции. Те са първокласни конструкции в езика. Използва се новаторски подход, който запазва локалните променливи в стека и ги премества, само когато те излезнат от обсега (scope) и се използват от вложени функции.

⁶<http://www.crockford.com/javascript/inheritance.html>

2.2 Moai

Lua е прекрасен малък език, но сам по себе си, той не доставя необходимите инструменти за лесно създаване на симулационна система. Намиране на библиотека предоставяща по-висока абстракция е задължително.

Една такава библиотека е *Moai*⁷ (произнася се Мое-Еуе). Тя е по-скоро двигател за игри (game engine). Разработката ѝ е започнала през 2010г. и е активно разработвана и до днес. Тя е с *отворен код*⁸ и използва лицензът *CPAL*⁹, който позволява да използваме софтуера за нашите цели. Разработена е от *Zipline Games*¹⁰.

Moai е библиотека за разработване на игри върху множество от платформи, вариращи от десктоп до мобилни операционни системи. За основна графична библиотека се използва стандартът *OpenGL*¹¹, който позволява тази разнообразност. Поради добрата си свързаност със *C*, Moai може да постигне производителност, по-висока от тази на приложения написани на *Objective C*¹² за *iPhone*.

Moai разрешава много от проблемите с които се сблъскват разработчиците на мултиплатформени игри във всекидневната си работа. Състои се от клиентска рамка (framework), която ускорява разработката на игри, и облачно-базирана (cloud-based) сървърна част, която спомага за създаване на игри, играни от 2-ма или повече играча.

Обектният модел на *Moai* е изцяло написан на *C++* и използва префикс “MOAI“. Тези обекти се изчистват от СБ, също както и тези в *Lua*. За това спомагат и т.нар. контейнери в *Moai*, които се грижат да не останат неизчистени обекти от паметта.

По време на създаването на *Moai*, авторите са искали да направят библиотека, която да помага много за лесното създаване на симулации¹³. Например, по подразбиране началото на координатната система е в центъра на екрана. Това

⁷<http://getmoai.com/>

⁸<http://github.com/moai/moai-dev>

⁹http://www.opensource.org/licenses/cpal_1.0

¹⁰<http://www.ziplinegames.com/>

¹¹<http://www.opengl.org/>

¹²<http://en.wikipedia.org/wiki/Objective-C>

¹³<http://getmoai.com/moai-basics-series/moai-basics-part-1.html>

позволява по-лесното позициониране на обекти като цяло, тъй като обектите които са в центъра на екрана са по-важни за наблюдателя.

Основната концепции на *Moai* са [Zipline]:

- *Мащабируемост. (Scalable)* Позволява игрите да бъдат играни от милиони играчи, без това да пречи на изживяването им. Работата на програмиста е да направи добра игра, за останалото се грижи *Moai*
- *Мултиплатформеност. (Cross-platform)* Позволява използването на един програмен език за създаване на игри на множество платформи. Предоставя единна обвивка, която намаля риска от нуждата за писане на платформено-зависим код.
- *Отвореност. (Open)* Осигурява лесна промяна на платформата, ако нуждите за текущия проект не са добре подсигурени от *Moai*. Кодът е отворен и всеки може да се възползва от това.
- *Бърза разработка. (Rapid development)* Позволява на екипите от разработчици, бързо и лесно, да променят и създават нови части, концепции и графики за своите игри. Предоставя се висока абстракция за да не е необходимо повторно създаване на вече съществуващи концепции.

2.2.1 Облакът на *Moai*

Облакът от услуги на *Moai* е платформа за създаване, разполагане (deployment), управление и хоризонтално скалиране на онлайн компоненти за мултиплатформени игри. Голямата стойност, която облакът на *Moai* предоставя, е премахването на нуждата за създаване и настройването на частна инфраструктура, която да има възможност за обработка на милиони потребители.

Логиката в облакът може да бъде написана на *Lua*, *C Sharp* или *JavaScript*. Това позволява на разработчиците да създават иновации в техните игри, вместо да са заключени в стандартизирано Интерфейс за приложно програмиране (Application programming interface) (ИПП).

Архитектурата на облака е 3-слойна. Тя предоставя оптимизации за хоризонтална скалируемост във всеки слой. Предоставя се възможност за разширяване на системата за добавяне на нови възможности и езици за програмиране.

Първият слой е входна точка, която приема множество уеб протоколи (HTTP, WebSockets, Flash Sockets и др) и ги трансформира до единен формат, който е познат на платформата. Това предоставя балансиране на натоварването (load balancing), проверка на съобщенията (message validation), събиране на статистики (metrics gathering) и др.

Вторият слой се грижи за събирането на съобщенията и насочването им към необходимите среди на програмните езици. Те представляват сигурни кутии (sandboxes), които не пазят състояния и изпълняват кода на разработчиците.

Третият слой представлява механизми за запазване на информация. Облакът на *Moai* използва споделени бази от данни.

2.2.2 Производителност

Основни проблеми при създаването на игри са ниската производителност, високата консумация на оперативна памет и размери на файловете. Производителността в игрите се измерва с разглеждане на кадрите за секунда и други метрики.

Игрите създадени с помощта на *Moai* може да бъдат по-бързи от такива написани на *Objective-C* или *Java*. Това се дължи на високо оптимизирания *C* код и употребата на *OpenGL*. Двигателят на *Moai* автоматично запазва и минимализира заявките до *OpenGL*. Има вградена система за геометрично буфериране, която гарантира оптималната употреба на графичния хардуер, дори и за много сложни сцени. Графът на сцени, който *Moai* използва, е високо технологична имплементация, която намаля обработката във всеки кадър, само до променените обекти в сцената.

Много разработчици споделят, че *Moai* е перфектен избор за бързо разработване на производителни игри. Дори такива със сложна логика, показващи стотици хиляди ефекти са лимитирани само от графичния хардуер. Двигателят и игровата логика са толкова бързи, че единственото ограничение е самия хардуер. [Zipline]

Глава 3

Създаване на системата

3.1 Проучване

За решаване на голяма част от проблемите, описани по-горе, се разработват и използват Интелигентни транспортни системи(Intelligent Transportation Systems) (ИТС) в държави като Япония, Сингапур, Южна Корея, САЩ и други. Употребата им води до значително нарастване на производителността, включително намаляване на задръстванията, подобряване на сигурността и удобството по време на пътуването [Ezell]

3.1.1 ИТС

ИТС черпят своя "интелект" от ситуацията на пътя, който наблюдават. Участници в пътната обстановка са превозни средства, пешеходци, пътни платна, кръстовища, светофари и други. Основната цел на интелигентните системи е да позволи на всеки наблюдаван участник да достигне желаната дестинация - бързо, сигурно и удобно.

Приложения на ИТС

Системи за уведомяване при аварийали превозни средства (Emergency vehicle notification systems), позволяват автоматично или ръчно свързване с оператор, когато се случи инцидент. По време на обаждането, освен гласовите данни, се предава информация за времето на инцидента, вида му, местоположение,

идентификация на превозното средство и др.

Автоматично засичане на нарушения на пътищата (Automatic road enforcement) е система състояща се от камера и устройство за наблюдаване на превозни средства. Използва се за засичане на нарушители на ограничението на скоростта, преминаване на червен светофар, неправомерно използване на пътни платна предназначени за автобуси, неправилно изпреварване и др.

Вариращи ограничения на скоростта (Variable speed limits) се използват, когато има налично задръстване. В такива ситуации се променят минималната и максималната допустима скорост. Най-често се използват при наличие на отсечка от пътя, която се употребява от множество превозни средства.

Основополагащи технологии за ИТС

Глобална позиционна система (GPS) устройства се поставят в превозните средства за да изчисляват текущото местоположение. Точността е до 10 м. Държави, като Холандия и Германия, я използват за изчисляване на изминатите разстояние от отделните превозни средства. Това спомага по-точното таксуване при използване на пътищата.

Специални съобщения в малък обсег (DSRC) е канал за комуникация, опериращ на 5.8 или 5.9 гигахерцова честота, специално разработена за превозни средства. Най-важната особеност на системата е позволяването на двупосочна комуникация между превозните средства и апаратурата до пътя. Каналът позволява и директна комуникация между участниците в пътното движение.

Безжични мрежи (Wireless Networks) позволяват комуникация на устройства до няколко стотин метра. Този проблем се решава чрез добавяне на възможност за всеки участник в пътното движение да бъде приемник и изпращач на данни. Използва се същата технология, която използват безжичните домашни рутери.

Мобилна телефония (Mobile Telephony) се използва от ИТС за трансфер на информация по мобилни мрежи от трета и четвърта генерация. Предимство на тези мрежи е наличието им в градовете. При използване на мобилна мрежа се наблюдават увеличение на изпратените и получените данни, които трябва да бъдат покрити от мобилните оператори или потребителите. При спешна нужда за бързо прехвърляне на голямо количество информация, мобилните мрежи

може да не покрият изискванията.

Преглед на ИТС

Интелигентна пътно-информационна система (IRIS) е проект с отворен код, разработен от отдела за транспорт на Минесота, САЩ. Използва се за наблюдение и обработване на междущатски и магистрален трафик.

Нуждата за създаване на IRIS идва от факта, че предишни системи са разработени с модули, използващи затворен код и висока цена за използването им. [Darter]

Някои от възможностите на системата са:

- Наблюдение и контрол на вариращи скоростни ограничения
- Контрол на пътните платна
- Засичане на задръствания
- Автоматизирана система за предупреждения
- Камери за наблюдение и контрол на трафика

Системата е успешно интегрирана в Минеаполис, САЩ.

MITSIMLab е проект с отворен код, разработен от Масачузетския технологичен институт. Той представлява симулационно-базирана лаборатория, която е разработена за разглеждане на ефектите от различни начини за управление на трафика.

Софтуерът се състои от три основни модула - Микроскопичен симулатор на трафик, мениджър на трафика и Графичен потребителски интерфейс (Graphical User Interface) (ГПИ).

Системата е успешно интегрирана в Стокхолм, Швеция. Тя се грижи за интелигентната промяна на сигналите подавани на светофарите и даване на приоритети при приближаване на автобуси.

MITSIMLab е избрана, защото предоставя много възможности, които я правят реалистичен симулатор на обстановката на пътя. Дизайнът на системата е високо модулизиран. Това предоставя възможност за лесна промена

и добавяне на допълнителни елементи при създаване на различни сценарии. [Rehunathan]

3.1.2 Нужна ли е ИТС?

Има няколко модела за създаване на транспортни симулации. За постигане на целите, изложени по-горе, ще се съсредоточим върху микроскопични модели, които показват поведението на различните превозни средства и симулация на групи от такива. Проучванията показват, че такива модели показват реалистични резултати [Nagel].

На базата на тези познания се отхвърля нуждата от създаване на сложна ИТС. Това, което ни трябва е начин за достигане на някаква дестинация по бърз, лесен, удобен и безопасен начин. Използване на симулация е основен инструмент при анализ на пътен трафик. Още повече, наличието на градски транспорт води до значително намаляне на разходите, риска и вредните газове за отделните участници.

3.1.3 Какво е моделиране?

Моделирането е процесът по създаване на модел. Моделът е представяне на съществуващ обект от анализираната система. Той е близък, но по-прост от обекта в реалната система. Когато създава модел, анализаторът използва модела за да предскаже промените в системата. От една страна, моделът трябва да е близък до реалния обект и притежава неговите свойства. От друга страна, трябва да е лесен за разбиране и променяне. Добрият модел е добър компромис между леснота и реализъм [Anu]

Препоръчва се, усложняването на модела да става итеративно (iteratively). Важно е, моделът да продължава да бъде верен през този процес. Някои техники за това включват:

- Симулиране, включвайки модела, с познати входни и изходни данни
- Пресечено валидиране (cross-validation) [Mahoney]

В зависимост от средствата, използвани за построяването им, моделите биват: физически (обекти, процеси и явления, евентуално различни по физи-

ческата си природа от оригинала, но с аналогични свойства), математически (теории, методи и обекти – функции, уравнения, редове и други), информационни (информационни методи, обекти и процеси), компютърни (програми, данни и други) и така нататък [Totkov]

Компютърното моделиране на информацията и автоматизирането на информационните дейности предполагат въвеждането, изучаването и използването на различни модели на информацията за обектите и за дейностите, в които те участват. Информационните обекти и информационните процеси са абстрактни модели на информацията и информационните дейности, наречени абстрактни (концептуални) информационни модели. В компютърната информатика абстрактните информационни модели се проектират и създават под формата на алгоритми и структури от данни. [Totkov]

Симулационните компютърни модели представляват интерес за научните и стопанските дейности. Компютърният модел дава възможност за разкриване на структурата, механизма и закономерностите, на които се подчиняват различни природни феномени или проблеми от реалния свят. По този начин е възможно прогнозиране, управление или изкуствено възпроизвеждане на тези модели, което намалява средствата вложени в експериментални изследвания. [Iliev]

3.1.4 Какво е симулация?

Симулация е процес при който се извършват различни действия/експерименти върху построения модел, вместо върху реална система. В най-общото си значение, симулация е инструмент за наблюдаване на това как една система работи. Симулацията може да се тества под различни условия и за различни времеви диапазони.

Симулация може да се използва когато искаме да:

- Намаляне на риска за недостигане на поставен срок
- Намиране на непредвидени пречки и проблеми
- Оптимизация на поведението на системата

Видове:

- Непрекъсната симулация(Continuous simulation) (НС) променя състоянието си в неопределени моменти във времето, използват диференциални уравнения
- Дискретно-събитийна симулация(Discrete-event simulation) (ДСС) променя състоянието си в определени моменти във времето, използват се събития

3.1.5 Визуална симулация

Интересно за поставената цел е, че е необходима направата на визуален компонент за системата. По този начин, лесно ще може да бъдат наблюдавани различни движения на обектите. Това може да доведе до по-успешна и лесна оптимизация на цялостната пътна мрежа в града.

Такъв тип симулация налага използването на знания от компютърната графика. Още повече, доближава ни (и дори довежда) до използването на системи за съставяне на компютърни игри. Изненадващо, игрите не са разглеждани задълбочено, или поне тяхната структура и начин на работа, в академичните среди [Holzkorn].

Визуалната част на системата е критична за това дали системата ще бъде използвана. Лесното и удобно използване са важни за всеки софтуерен продукт. Потребителят е този, за който системата ни трябва да се грижи добре. [Microsoft]

Следва разглеждане на някои от основните и най-добри симулационни системи¹. Това се прави с цел, правене на възможно най-добър избор на такава, която е в съответствие с поставените ни задачи и изисквания.

3.1.6 Преглед на системи за създаване на симулация

Simplex3 е система за симулации, която може да работи под Windows и Unix операционни системи. Тя е универсално приложима когато имаме дискретни модели, процеси лесно моделируеми с помощта на опашки или транспортни модели.

¹http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_computer_simulation_software

Позволява лесно и бързо научаване на системата, като това не изисква научаването на нов програмен език от високо ниво.

Притежава собствен език за създаване на модел, наречен Simplex-MDL. Той позволява описанието на почти всякакъв вид модели. Въпреки това, модели използващи частни диференциални уравнения не могат да се представят лесно.

Благодарение на универсалността си, Simplex3 може да се използва за академични цели. Лесно може да се приспособи за случаи, в които няма разработен специализиран симулационен софтуер.

От сайта на системата, не става ясно до колко тя е поддържана. Липсва добра документация. [Simplex3]

AnyLogic е платена система за общ вид моделиране и симулационен инструмент за дискретни, непрекъснати и хибридни системи.

Системата предоставя ГПИ за създаване на моделите, които допълнително могат да бъдат разширявани с помощта на програмният език Java. AnyLogic предоставя моделиране чрез UML-базирано обектно-ориентирано моделиране, блок-схеми, диаграми на автомати, диференциални и алгебрични уравнения и други.

Предоставя възможност за създаване на Java аплети, които позволяват лесно споделяне на симулациите, както и поставянето им в интернет.

Моделиращият език на системата е разширение на UML-RT - голяма колекция от най-добри практики доказали се при моделирането на големи и сложни симулации.

Тя е полезна когато искаме да разглеждаме симулации относно:

- Контролни системи
- Производство
- Телекомуникации
- Обучение
- Логистика(Logistics)
- Компютърни системи

AnyLogic е доста обширна и понякога тежка система. Предоставя голям набор от полезни инструменти. Тя е *много скъпа*², което е в разрез с изискванията ни. [AnyLogic]

Tortuga е симулационна система с отворен код, разработена от MITRE Corporation³ в периода от 2004 до 2006 година. Тя е ориентирана изцяло към дискретно-събитийни симулации.

Симулация в системата може да се представи като взаимодействия между процеси или планирани (scheduled) събития. Системата изисква множество от написани (от потребителя) класове на Java, инсталиран Java средства за разработка (Java Development Kit) (JDK), Ant - инструмент за автоматично билдване (build) и самата симулационна система. Предоставя се и ГПИ за управление и наблюдение на самата симулация.

Tortuga е изцяло написана на Java. Това прави възможно използването ѝ под Windows и Unix базирани системи. Интересното тук е, че за постигане на своите цели Tortuga използва AOP (Aspect Oriented Programming) [AOP], като не се изисква от потребителя да има познания в тази насока, стига да компилира програмата си по специфичен начин.

Системата използва програмна парадигма която многократно намаля сложността при създаване на симулация. Тя третира всяка единица от симулацията като отделна нишка. Java виртуалната машина ограничава броя на нишките⁴, което води до ограничение броя на симулационните единици.

Tortuga може да бъде използвана самостоятелно или като част от по-голям проект. Тя предоставя споделяне на симулации в Java аплети, също както и AnyLogic.

Лицензът който използва е Lesser General Public License (LGPL)⁵, което прави системата добър кандидат за по-нататъшно разглеждане. Възможността ѝ за използване под много платформи (благодарение на Java виртуалната машина) е още един голям плюс. Не трябва да забравяме използването и на AOP, което я изкарва от "стандартна" Java програма. Според сайта на системата, от

²Цената на най-евтиното издание на продукта е 4800 €

³<http://www.mitre.org/>

⁴Броят варира спрямо имплементацията, настройки при пускане и хардуера

⁵<http://www.gnu.org/licenses/lgpl.html>

2008 година, поддръжката за нея е спряна. [Tortuga]

SimPy е система с отворен код, създадена през 2002 г. от Klaus G. Muller и Tony Vignaux. След това към тях се присъединяват много други разработчици. Тя предоставя възможност за създаване на дискретно-събитийни симулации.

Симулациите в системата могат да се представят като взаимодействия между процеси. Те се изграждат чрез програмен код. За създаването на проста симулация се изискват около 10 реда код, които включват познания по основни класове и функции от системата. Има GUI(използващо библиотеката Tk⁶) за предоставяне на входни данни и наблюдаване на симулациите.

SimPy е написана на Python⁷ и поддържа версии от 2.3 до 3.2 включително. Благодарение на Python виртуалната машина (при използване на стандартната CPython имплементация⁸, SimPy може да се изпълнява под Windows и Unix операционни системи.

Системата използва обектно-ориентиран подход към създаване на симулации. Благодарение на езика на който е написана, с нея бързо може да се направи дори и по-сложен модел.

SimPy може да бъде използвана самостоятелно, както и навсякъде където има Python интерпретатор. Предоставя се набор от пакети за изобразяване на графики и управление на структури от данни, които могат да бъдат използвани извън рамките на библиотеката. Готови симулации лесно могат да бъдат пакетирани като изпълними файлове и предоставени на други потребители.

Лицензирана е под LGPL лиценз. Системата изглежда добре поддържана. Последната версия е 2.3, излезнала през Декември 2011 г. Използва лесен и достъпен език, но без много допълнителни инструменти за по-бързо и лесно създаване на симулация. [SimPy]

GarlicSim е безплатен продукт с отворен код⁹, който се опитва да предостави нова концепция, за това как всъщност може да се използват симулации-

⁶<http://www.tcl.tk/>

⁷<http://www.python.org/>

⁸<http://wiki.python.org/moin/CPython>

⁹<https://github.com/cool-RR/GarlicSim>

ите. Автор на системата е Ram Rachum¹⁰.

Проектът обещава да напише повтарящата се част от кода, необходим за една симулация, вместо нас и ни остави да работим върху по-важната част от проекта - самата симулация. Самата тя, се създава чрез писане на програмен код. Може да постигнем направата на проста симулация с 5 реда код!

GarlicSim е изцяло написана на Python и официално все още не поддържа Python 3.x сериите. Системата предлага изчистен и лесен GUI за управление и наблюдение на симулациите.

За създаване на системата е използван изцяло обектно-ориентиран подход, който допринася за лесното научаване на основните стъпки при правене на симулация. Основна дейност при извършване на симулация е т.нар. симулационен пакет (simulation package), който съдържа функция която определя стъпката за дадената симулация.

Според автора, системата е достатъчно обща за да позволи симуларинето на каквато и да е симулация. Дадени възможности са:

- Физични
- Теория на игрите
- Разпространение на епидемии
- Квантова механика
- Електрически

Лицензирана е под LGPL лиценз. GarlicSim е един чудесен продукт за начални опити за създаване на симулации. Основен проблем е, че е в алфа версия. Няма сведения за успешни употреби в някаква насока. Има добра, но не напълно достатъчна документация. За създаване на собствена симулация е необходимо написването на симулационен пакет, което до някъде обезсмисля обещанието за това да пишем по-малко код. [GarlicSim]

¹⁰<http://ram.rachum.com/>

3.2 Моделиране

След анализът върху съществуващите симулационни системи изглежда, че система която да реши поставените проблеми, не съществува. Повечето от тях, имат примитивни ГПИ които не предоставят необходимата гъвкавост на точно определена създадена за целта такава.

Под голям въпрос е и качеството на документацията, както и състоянието на наличните примери и качество на кода. Това оставя възможността да бъде разгледан един нетрадиционен вариант за решаване на такъв проблем.

За създаването на нашият модел и цялостната програма ще се използва итеративен подход [ArtOfAgile]. Това означава, че ще изградим основните части от системата - първо¹¹. Допълнителна функционалност ще добавяме само, когато сме доволни от качеството на текущата програма.

Основната част от програмата ще контролира заложените закони и взаимодействия между обектите. При всяка нова стъпка от симулацията, обектите участващи в нея ще предоставят информация за състоянието в което се намират. То може да се променя, като това е изразено в промяна на техните свойства.

Необходимостта за изобразяване на самата симулация, по време на изпълнение и когато тя вече е приключила, води до някои допълнителни ограничения. Системата трябва да работи достатъчно бързо¹², за да предоставя гладка и лека работа за потребителя.

С така поставените ограничения и подходи, използването на ДСС предоставя:

- Гъвкавост
- Лесна имплементация
- Лесна промяна
- Лесно скриване на детайлите от самия потребител

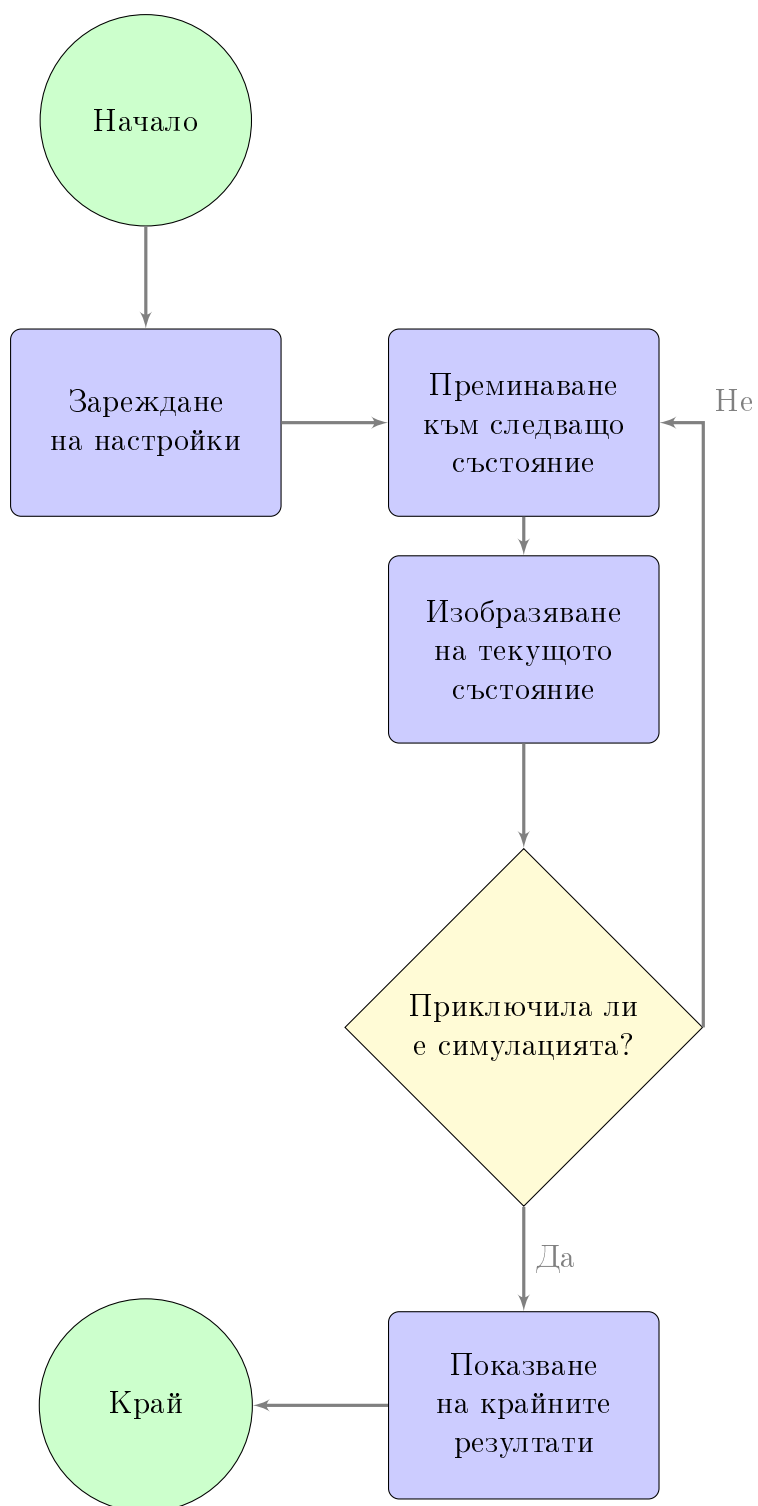
Още повече, за симулация на трафик е необходима симулация от тип опашка, която в повече от случаите се имплементира с помощта на ДСС [Barlas].

¹¹Посоченият подход е лична интерпретация

¹²Между 30 и 60 кадъра в секунда

При стартиране на системата, тя ще изисква от потребителя да въведе необходимите данни за стартиране на симулация. Когато тя започне, на потребителя се дава възможност визуално да наблюдава симулацията на всяка своя стъпка. След приключването ѝ се предоставят данни за това как е протекла симулацията. На фиг. 3.1 е изобразена диаграма, която показва работата на така зададения модел.

Фигура 3.1: Модел на симулационната система

3.2.1 Компоненти на симулацията

Една ДСС се представя като поредица от случващи се събития. Всяко събитие в определен момент и поражда промяна на състоянието на системата.

Основни изграждащи единици

Всяка ДСС се нуждае от логика, която да отговаря на това какво се прави, когато дадено събитие се случи. Трябва и да се определят точните времена в които те ще се случат. Някои други компоненти, обаче, също са задължителни:

Часовник грижи се за запазването и променянето на текущото време за симулацията. Единиците в които времето се измерва се избират спрямо самата симулация. Благодарение на незабавното случвания на събитията, времето подскача (hops).

Участници в симулацията са конкретни обекти, които взаимодействат със други такива и влияят пряко на резултатите на изпълнение. Определянето на това, какви точно трябва да бъдат те, зависи изцяло от модела. Тяхното количество в точно определен момент на симулацията, зависи от входните данни, както и текущата стъпка.

Списък на събитията представлява подредено множество от събития, които още не били изпълнени. Много от тях не са предварително дефинирани, а са създадени в следствие на изпълнение на предшестващи ги събития. Събитие е описано чрез тип и време на случване.

Понякога е необходимо да изпълняваме различни задачи, които се проследят извън границите на един момент от времето. Обикновено това се моделира като поредица от събития. Те биват създавани като се използва диапазон от време.

Системата може да поддържа еднонишково(single-threaded) и многонишково(multi-threaded) изпълнение на събития в даден момент. При вторият вид може да се породят проблеми със синхронизацията между различните участници в симулацията. От друга страна, той допринася за по-бързото ѝ представяне на потребителя.

За имплементация на списъка със събития се използва приоритетна опашка. Приоритетът е времето за случване на събитието. Няколко алгоритъма за създаване на приоритетни опашки са се доказали като подходящи при създаването на ДСС [Jones], най-вече “разширено дърво”(splay tree).

Случайни числа се използват за различни нужди по време на изпълнение на симулацията. Тя се нуждае от случайно генерирани променливи, в зависимост от модела. Използват се псевдо-случайни числа, вместо случайни числа, за да се използват еднакви данни когато искаме да проведем симулация с еднакво поведение.

Статистики се събират по време на изпълнение на симулацията. Тяхното естество, отново, е зависимо от модела на симулацията. Те представляват данните, който потребителя вижда след края на всяка симулация.

Условие за край е това, което трябва да е изпълнено за да приключи симулацията. При отсъствие на такова, теоретично, една симулация може да продължи безкрайно. Създателят на симулацията трябва да прецени какво точно да бъде то, за да може тя да бъде прекратена.

3.2.2 Архитектура

За да предостави възможност за лесно развитие и промяна на стратегиите за оптимизация, системата трябва да бъде лесно разширяема и да базира работата си на интерфейси, а не конкретни имплементации. Това води до нуждата от създаването на интерфейс. Един задължителен такъв е модел.

Моделите се създават като преизползват вече съществуващи части и поведения от системата. Големите модели се създават като множество от други модели, някои от които са атомарни. Атомарните модели не могат бъдат композирани от по-малки такива. Те съдържат поведението на отделните елементи в симулацията.

Симулационният двигател работи като използва интерфейсите на двата вида модели. Това му позволява да се фокусира върху създаването на стратегии за симулация, обявяване на събития и други задачи.

Визуализацията, взаимодействието и други функционалности са отговорности на софтуера който използва симулационният двигател. Този софтуер се нарича *симулационен клиент*. Той контролира как времето в симулацията напредва, като това може да е подобно на нормално течащото време или по някакъв друг зададен подход. Клиентът бива оведомяван, когато някой модел промени състоянието си и има нужда да бъде обновен на потребителския екран, събрана статистика, отстранена грешка и др. Последната основна роля на клиентът е възможност за събиране на данни от потребителя и предоставянето им като вход на симулационния двигател.

Симулационният двигател за създаване на ДСС е най-лесният за имплементиране. Разширяването му до по-сложна система за симулации е лесно, щом основните компоненти на двигателя са създадени. Структурата на работа остава постоянна, създават се смесени и атомарни компоненти, които се използват при самото осъществяване на самата симулация. Симулациите основно се различават според алгоритъма по който времето напредва по време на симулацията.

Атомарни модели

Атомичният модел е динамична система, която се променя спрямо обграждащата я среда. Промените в самия модел се отразяват и на обграждащата го среда. Съществува множество от входни променливи, които имат ефект върху модела - X . Множество от изходни променливи, които влияят на обграждащата го среда - Y . Състоянието на системата се съдържа в множество от променливи - S .

Променливото поведение на системата е описано като функции от време до входни, изходни и множества, описващи състоянието. Множеството от времена, използвани от системата, е наречено база за времето (time base) и се бележи с N .

Траекториите биват три вида - входни, изходни и такива, обвързани със промяна на състоянието. Всеки вид съответства на X , Y и S . Стойността на траекторията z в специфично време t се записва като $z(t)$.

Траекториите се дефинират в интервал от време и се отбелязват като $z < t_0, t_n >$, в общия случай. За прецизиране на интервалите се използват

стандарните математически интервали т.е.

$$\begin{aligned}
 t \in [t_0, t_n] &\iff t_0 \leq t \leq t_n \\
 t \in (t_0, t_n] &\iff t_0 < t \leq t_n \\
 t \in [t_0, t_n) &\iff t_0 \leq t < t_n \\
 t \in (t_0, t_n) &\iff t_0 < t < t_n
 \end{aligned} \tag{3.1}$$

Промяна на състоянието се осъществява чрез цялостната функция Δ , която премества системата от s до s' като отговор на входната траектория $x[t_0, t_n)$

$$s' = \Delta(s, x[t_0, t_n)) \tag{3.2}$$

Не всички такива функции са цялостни, Δ трябва да удовлетворява

$$\Delta(s, x_1 \bullet x_2) = \Delta(\Delta(s, x_1), x_2) \tag{3.3}$$

$$\Delta(s, x[t_0, t_n)) = s \tag{3.4}$$

Уравнение (3.4) изисква от системата да не променя състоянието си в празен интервал от време. Практически е много полезно да се изисква

$$\Delta(s, t(h, x)) = \Delta(s, x) \tag{3.5}$$

Уравнение (3.5) показва, че реакцията на системата, при зададен вход, не зависи от времето в който е бил даден той.

Algorithm 3.1 Итеративна процедура за изчисление на функцията за промяна на състоянието

```

 $s \leftarrow s_0$ 
for  $t_k = t_0 \rightarrow t_n$  do
     $print(t_k, s)$  ▷ Изписва на екрана времето и текущото състояние
     $s \leftarrow F(s, x(t_k))$ 
end for

```

Смесени модели

Този вид модели се състоят от две части: множеството от компоненти, от които е изграден и описание на връзките между модела и съдържащите се в него модели. Изходът от смесените модели може да бъде свързан като вход за други компоненти. Входът за самия модел може да бъде вход за неговите вложени компоненти.

Смесените модели, също както и атомарните, имат множество от входни данни X и множество от изходни данни Y . Мрежата от модели има ролята на входна траектория, която създава изходна такава. Промяната от входни до изходни данни се извършва от вложените компоненти. Тяхното общо състояние определят и цялостното състояние на мрежата. Функцията за промяна на състоянието е дефинирана като функция от функциите за промяна на състоянието на отделните компоненти. Изходната функция има същата дефиниция.

Смесеният модел е запознат само с входа и изхода на вложените в него компоненти. Вътрешната имплементация на отделните модели е скрита. Това води до възможността, всеки смесен модел да бъде представен като атомарен такъв, който точно препокрива начинът му на действие.

За да се даде ясна дефиниция на резултатът получен от смесен модел е необходимо точно описание на неговите части. Самият модел се записва с N . Има множество от входни данни - X и изходни данни - Y . Множеството D съдържа всички компоненти на модела. За всеки модел $d \in D \cup U$ има множество от компоненти, които оказват влияние върху d .

Различните части на смесените модели са:

- X_n = входно множество
- Y_n = изходно множество
- D_n = множество от компоненти

Резултантна на смесен модел е атомарен модел, който се представя като мрежа от модели. Той има множество S_r от състояния, X_R множество от входни данни, Y_r множество от изходни данни, δ_r функция за промяна на състоянието и λ_r изходна функция.

Множеството от състояния на резултантната се създава рекурсивно с функцията *State*. Тази функция приема като аргумент модел и връща множество от състоянията му. В зависимост от типа на подадения модел, тя може да върне множество на атомарен модел или продукт от множествата на смесен модел. Функцията може да бъде изразена по следния начин

$$STATE(d) = \left\{ \begin{array}{ll} S_d & \text{ако } d \text{ е атомарен модел} \\ X_{d'} \in D_d & \text{ако } d \text{ е смесен модел} \end{array} \right\}$$

Множеството от състояния на резултантата на смесения модел N е

$$S_r = STATE(N) \quad (3.6)$$

и резултантата и смесения модел има еднакви входно-изходни множества

$$X_r = X_n \quad (3.7)$$

$$Y_r = Y_n \quad (3.8)$$

Това множество от дефиниции за създаване на атомарен модел е достатъчно за създаване на двигател за симулации. Въпреки това, софтуерът ще бъде организиран и реализиран по различен начин. Сравнително простите дефиниции ни показват какво трябва да върши един двигател за симулации, не точно как да го прави. От части, всяка ДСС е идентична, два симулатора с еднакви подадени модели като входни данни, трябва да предоставят идентични изходни входни данни,

3.3 Реализация

За да се спази итеративния подход към създаването на системата се имплементират някои от изискванията към системата. Също така, тези изисквания може допълнително да бъдат разбити на по-малки такива.

Първата версия има следната функционалност:

- Симулацията представлява пътно кръстовище с 4 посоки на движение.
- Всяка посока има само 1 пътно платно.

- Превозните средства могат да се движат само направо.
- Скоростта за движение е постоянна.
- Всяко кръстовище има 4 светофара.

Посочените опростявания ще ни позволят да намерим грешките, които сме допуснали при създаването на предварителния модел на системата. Още повече, те ще ускорят създаването на първоначална версия на системата.

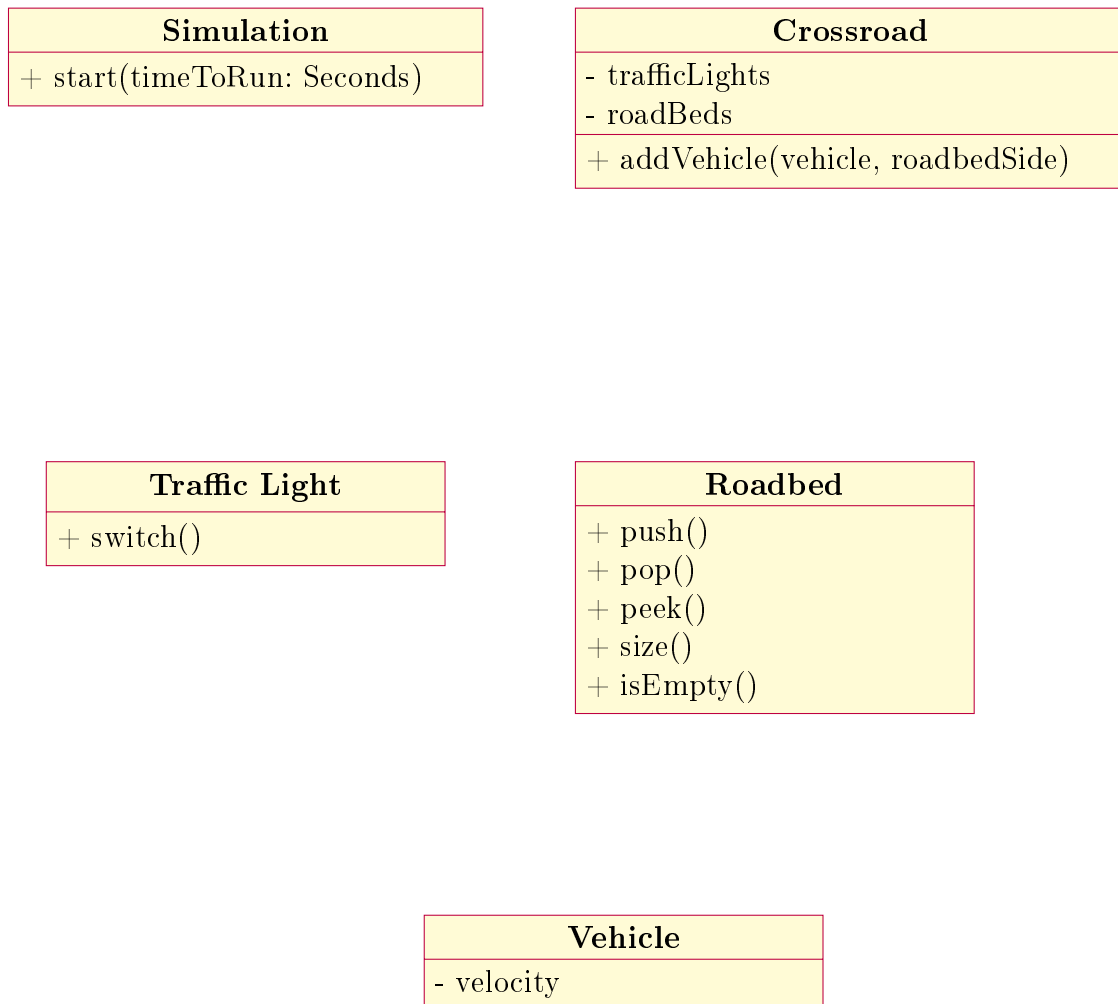
3.3.1 Итерация I

За описаният по-горе модел може да се използва проста архитектура, която да ни позволи по-лесно добавяне на нови възможности. Примерна такава е дадена на фиг. 3.2

Основният клас, който се грижи за правилното провеждане на симулацията е *Simulation*. Той съдържа условието за край, както и това да казва на всички участници в симулацията кога е минала една секунда.

Crossroad описва едно кръстовище. То съдържа 4 пътни платна на които се добавят самите превозни средства. Важно е да се отбележи, че превозните средства не знаят за кръстовищата, а само за платната на които са и тези на които искат да отидат.

Фигура 3.2: Клас диаграма на симулационната система

Описаният по-горе “часовник“, като компонент на симулацията, базира времето си на изминалите кадри. Това е така, защото не е ясно дали компютърната система на която тече симулацията може да поддържа оптималния брой кадри за секунда. Алгоритъмът е показан на алг. 3.2.

Algorithm 3.2 Засичане на изминало време в симулацията

```
if  $frames \bmod 60 = 0$  then  
     $seconds \leftarrow seconds + 1$   
     $notifySystemTimeChange(seconds)$   
end if
```

Глава 4

Ръководство на потребителя

Глава 5

Заклучение

Резултати

Приноси

Бъдещо развитие

Проблеми по време на разработка

Изказаните по-долу мнения са изцяло авторски и могат да бъдат разгледани като истина или некомпетентност от страна на автора.

За разработката на системата беше използвана *Windows 7*¹ базирана система. Липсата на мощни инструменти (по подразбиране) в командния ред, които да спомогнат бързата разработка, беше осезаема. Проблеми бяха срещнати и при настройка на кодирането(encoding).

От друга страна, инсталациите на *Lua* и *Moaï* бяха бързи и удобни. Редакторът, *Notepad++ (v6.1.2)*², също предложи приятен и удобен интерфейс за писане на *Lua*.

Lua Макар и разработван от дълго време, езикът има доста празнини, в сравнение с езици като *C++* или *Java*. Употребата му в големи компютърни игри не е довела до значително нарастване на помощните функции в стартната библи-

¹<http://windows.microsoft.com/en-US/windows/home>

²<http://notepad-plus-plus.org/>

отека. Напротив, повечето потребители на езика са запазили написаното като затворен код или просто не са отделили време да го споделят с останалите.

За целите на симулацията, бяха необходими създаването на структури от данни съществуващи в стандартните библиотеки на почти всеки друг програмен език от високо ниво. Макар и съществуващите *таблицы* да предлагат почти цялата функционалност, необходима за създаване на каквито и да е видове структури от данни, тя не е лесна за използване и преизползване, ако се ползва в “суров” вид. Това налага нуждата от създаването на обвивки(wrappers).

Липсата на стандартна библиотека за тестване, под какъвто и да е вид, направи използване на добър итеративен подход невъзможно. Още повече, това доведе до цялостно забавяне на процеса на разботка на системата.

LuaRocks *LuaRocks*³ е добър опит да се направи лесно и бързо споделянето на *Lua* код под формата на модули, наречени “скали”(rocks). Те съдържат информация за зависимостите(dependencies) които имат, чрез която гарантират наличие на всички необходими компоненти на системата.

Инсталацията на *LuaRocks* е бърза и лесна. Текущата версия (*v2.0.8*), обаче, просто не тръгва под *Windows*. Проблемът се дължи в неправилно конфигуриране на пътищата из цялата програма.

Липсата на *LuaRocks* означава и липса на *инсталирана* библиотека за тестване. Много обещаваща такава, изглежда библиотеката за поведенческо тестване(behaviour driven testing) *luaspec*⁴.

Броят на пакетите в системата също не е впечатляващ, около 200 бр. За сравнение разработчиците на *Ruby* разполагат с над 2530 библиотеки⁵. Те варират от малки с десетки редове код до огромни със стотици хиляди редове⁶.

Moai След срещането на горепосочените проблеми, логичен избор би бил преминаването към *Linux* базирана система (напр. *Ubuntu*⁷). Това би било решило, практически, всички тях.

³<http://luarocks.org>

⁴<https://github.com/mirven/luaspec>

⁵<https://rubygems.org/gems>

⁶<https://www.ohloh.net/p/rails/analyses/latest>

⁷<http://www.ubuntu.com/>

За съжаление, за момента *Moaï* не поддържа лесна инсталация и разработка под Linux платформа. Тя работи прекрасно под *Mac*, но такава система би излезнала “малко” по-скъпо⁸.

По време на разработката на симулационната система беше използвано *Moaï SDK v1.1*. То идва с редица полезни примери, повечето от които имат неправилно зададени пътища, а други използват вече не съществуващи методи от по-стари версии.

Документацията е полезна, но непълна. Целта на библиотеката е създаване на средно големи игри под всякакви платформи, но примерен код за такива няма. За момента няма и издадени книги, които да предлагат подобни примери.

⁸Към момента на писането, най-евтиния вариант е 2395 лв. <http://bit.ly/JIawqv>

Библиография

- [AOP] Yuliyani Kiryakov and John Galletly. Aspect-oriented programming – case study experiences. 2003.
- [Anu] Maria Anu. Introduction to modeling and simulation.
- [AnyLogic] http://www.xjtek.com/anylogic/why_anylogic/.
- [ArtOfAgile] James Shore. *The Art of Agile Development*. 2007.
- [Barlas] Onur Ozgun and Yaman Barlas. Discrete vs. continuous simulation: When does it matter? 2009.
- [Darter] Michael Darter, Kin Yen, Travis Swanston, Bahram Ravani, and Ty Lasky. Research and development of open-source advanced transportation management system hardware and software components. 2009.
- [Ezell] Stephen Ezell. Explaining international it application leadership: Intelligent transportation systems. 2010.
- [Figueiredo] Roberto Ierusalimsky, Luiz Henrique de Figueiredo, and Waldemar Celes Filho. Lua - an extensible extension language. 1996.
- [GarlicSim] <http://garlicsim.org/>.
- [Holzkorn] Peter Holzkorn. Physics simulation in games. 2008.
- [Ierusalimsky] Roberto Ierusalimsky, Luiz Henrique de Figueiredo, and Waldemar Celes. The implementation of lua 5.0. 2003.

- [Iliev] Антон Илиев и Георги Христозов и Тодорка Терзиева. Софтуерна среда за представяне на детерминирани динамични модели с възможност за статистика. 2006.
- [Jones] Douglas W. Jones. An empirical comparison of priority-queue and event-set implementations. 1986.
- [Khan] Sohail Khan, Shahryar Khan, and Syed Hammad Khalid Banuri. Analysis of dalvik virtual machine and class path library. 2009.
- [Mahoney] Kevin Mahoney. Model validation techniques. 2010.
- [Microsoft] Microsoft Corporation. Usability in software design. 2000.
- [Nagel] Kai Nagel and Michael Schreckenberg. A cellular automaton model for freeway traffic. 1992.
- [Rehunathan] Devan Bing Rehunathan, Boon-Chong Seet, and Trung-Tuan Luong. Federating of mitsimlab and ns-2 for realistic vehicular network simulation. 2007.
- [SimPy] <http://simpy.sourceforge.net/>.
- [Simplex3] <http://www.simplex3.net/Body/Introduction/English/indexAbstract.html>.
- [Tortuga] <http://code.google.com/p/tortugades/>, 2004.
- [Totkov] Георги Тотков. Концептуално и компютърно моделиране на езикови структури и процеси (с приложения за българския език). 2004.
- [Zipline] Zipline Games. Moai technical white paper. 2012.

Приложение А

Използвани съкращения

ИПП Интерфейс за приложно програмиране(Application programming interface)

JDK Java средства за разработка(Java Development Kit)

НС Непрекъснатата симулация(Continuous simulation)

ДСС Дискретно-събитийна симулация(Discrete-event simulation)

ГПИ Графичен потребителски интерфейс(Graphical User Interface)

LGPL Lesser General Public License

СБ Събирач на боклука(Garbage Collector)

ТВК Точно на време компилатор(Just in time compiler)

ИТС Интелигентни транспортни системи(Intelligent Transportation Systems)